

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel. 6243739

Een Culturele Kaart van Zuid-Holland

Culturele Raad Zuid-Holland

Erasmusuniversiteit Rotterdam
Maatschappijgeschiedenis
Afstudeerrichting: Beleid en Bestuur
Marjo Peppelaar

Rijksuniversiteit Utrecht
Sociale Geografie
Afstudeerrichting: Stads- en Plattelandsgeografie
Kees Kortmulder

Den Haag,
juni 1990

couperushuis
mauritskade 43
2514 HG den Haag
tel: 070-3624961

Boekmanstichting - Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
telefoon: 24 37 38 / 24 37 39

Boekmanstichting - Bibliotheek

Herengracht 415 - 1017 BP Amsterdam
telefoon: 24 37 38 / 24 37 39

De uitleentermijn bedraagt een maand. Mits tijdig
aangevraagd is verlenging met een maand moge-
lijk, tenzij de publikatie inmiddels is besproken.

De uitleentermijn is verstreken op:

▲ 1 JULI 1994

■ 3 JAN. 1999

Voorwoord

Dit verslag is geschreven als onderdeel van een stage-opdracht in het kader van onze studies. Marjo Peppelaar studeert Maatschappijgeschiedenis aan de Erasmusuniversiteit in Rotterdam (afstudeerrichting Beleid en Bestuur). Kees Kortmulder studeert Sociale Geografie aan de Rijksuniversiteit Utrecht (afstudeerrichting Stads- en Plattelandsgeografie).

De stage-opdracht was het maken van een onderzoeksopzet voor het project de Culturele Kaart van Zuid-Holland. Dit houdt in dat wij een route hebben uitgezet waarlangs het project uitgevoerd kan worden. De stage-opdracht moet gezien worden als een vooronderzoek ten behoeve van het gehele project: het samenstellen van een Culturele Kaart van Zuid-Holland.

Wij willen diegenen bedanken die ons tijdens de stages begeleid en geholpen hebben.

Allereerst bedanken wij drs. Remko van Bork voor het begeleiden van onze stages. Hij heeft ons gedurende de periode frequent geholpen met gesprekken waarin belangrijke beslissingen genomen moesten worden.

Daarnaast gaat onze dank uit naar dr. Marjan Rossen en drs. Johan Borchert onze stagebegeleiders die veel tijd en moeite hebben genomen om ons te begeleiden door middel van gesprekken in Den Haag of op de universiteit over de gang van zaken gedurende de stageperiode en drs. Erik Akkermans die ons tijdens de stage veel goede adviezen heeft gegeven.

Tenslotte willen wij nog een aantal personen bedanken, die ieder in meer of mindere mate hun bijdrage hebben geleverd aan onze stage: alle medewerkers van de Culturele Raad Zuid-Holland, dr. Paulus Huigen van de Rijksuniversiteit Utrecht, drs. Lydia Jongmans en drs. Paul Schuurman van de VNG, dr. Henk Ottens van de Rijksuniversiteit Utrecht en ir. Geert Stevens van de Erasmusuniversiteit Rotterdam.

Den Haag, 1 juni 1990

Inhoudsopgave

Voorwoord

Inhoudsopgave

Inleiding

I Afbakening van het onderzoeksterrein

- Cultuur
- Selectie

II Begripsbepaling

III Verzameling

IV Verwerking

- Presentatie
- Doelstellingen
- Relationele indexen
- Bereikbaarheid
- Klasseïndeling

V Analyse en mogelijke verklaringen

- Causaliteit
- Validiteit
- Beschrijving en verklaring van
keydatadistributie
- De regio's
- Beleidsdoelstellingen

VI Conclusies

Noten

Geraadpleegde literatuur

Kaarten en tabellen

Bijlagen

- Lijst van keydata
- Lijst van geselecteerde keydata
- Matrix van geselecteerde keydata
- Begripsomschrijvingen
- Inventarisatie culturele data
- Inventarisatie beleids-data
- Resultaat van verzamelen
- Afkortingen disciplines
- Trefwoorden en instrumenten uit doelstellingen
- Databronnen en strategieën
- Programmastructuur
- Uitwerking beleidsdoelstellingen per werkveld
- Uitwerking beleidsdoelstellingen per categorie
- Programma voor berekening indexwaarden

Inleiding

In het verleden hadden culturele voorzieningen niet zelden een elitair karakter. Tegenwoordig gaat men er veelal van uit dat dergelijke voorzieningen tot de basisvoorzieningen behoren en voor iedereen ter beschikking behoren te staan. Het aanbieden en instandhouden van een gevarieerd pakket aan culturele voorzieningen is daarmee des te meer een element van overheidszorg geworden.

De Culturele Raad Zuid-Holland wordt gesubsidieerd door het provinciaal bestuur voor het uitvoeren van de volgende taken: het adviseren, ondersteunen en initiëren ten behoeve van de professionele en amateurkunsten.

Sinds 1989 wordt door de Raad extra aandacht geschonken aan het cultuuraanbod in de gemeenten. Deze accentverschuiving naar de "cultuur ter plaatse" komt ondermeer voort uit de notie dat het lokale cultuuraanbod mede de vertaling van het provinciaal beleid kan zijn. 1)

Om hieraan gestalte te geven werd door de Raad een commissie ingesteld die adviseerde eerst in kaart te brengen wat zich in de gemeenten op cultureel gebied afspeelt, om daarmee een basis te leggen voor het te voeren beleid. 2)

Dit project wordt aangeduid als de "Culturele Kaart van Zuid-Holland". Hierbij moet men zich het volgende voorstellen:

Een geografisch geordende inventarisatie van gegevens met betrekking tot de culturele situatie in Zuid-Holland zowel op lokaal als op regionaal niveau.

Het overzicht dat de Culturele Kaart van de gemeentelijke cultuur geeft, noemen we een "cultuurprofiel".

Het doel van de Culturele Kaart is tweeledig:

- * het kunnen verschaffen van een goed overzicht van wat er in een gemeente op cultureel gebied plaatsvindt.
- * het verbeteren van de advisering door deze mede te kunnen baseren op de lokale en regionale context.

Voor U ligt het verslag van de eerste fase van het project, de voorbereidingsfase. In deze fase is een projectsopzet uitgedacht en getoetst aan de hand van een beperkte hoeveelheid informatie. Aan het eind van deze fase moeten de resultaten van het vooronderzoek (pilot) worden teruggekoppeld naar de voorgestelde projectsopzet zodat deze kan worden verbeterd.

Het project is, in de eerste fase, explorerend van karakter. Het is nadrukkelijk niet de bedoeling om hypothesen op te werpen en te toetsen. Wel kan de exploratie in een aantal hypothesen uitmonden.

Het primaire doel van deze eerste fase is echter:

het ontwikkelen van een projectsopzet voor het vergaren, geografisch ordenen en presenteren van gegevens die betrekking hebben op de cultuur in Zuid-Holland.

I Afbakening van het onderzoeksterrein

De Culturele Kaart van Zuid-Holland wil, door middel van geïnventariseerde gegevens, een totaalschets van het culturele leven in de Zuidhollandse gemeenten en regio's geven.

Cultuur

De wijze waarop men het begrip cultuur omschrijft is bepalend voor het soort gegevens dat men verzamelt. Het voert te ver om hier een omschrijving van het begrip cultuur te geven. Wel is het van belang om binnen de verschillende opvattingen omtrent cultuur een onderscheid aan te brengen, namelijk dat tussen cultuur in brede zin en cultuur in enge zin.

Opvattingen die cultuur in brede zin omschrijven, hebben meestal betrekking op de volksaard, de zeden en moraal van een volk. Het begrip volkscultuur is hier een aanduiding van. Het gaat hierbij niet alleen om folkloristische aspecten van de landsaard maar bijvoorbeeld ook om verwantschapspatronen en samenlevingsopbouw.

Cultuur in enge zin houdt verband met wat in het algemeen onder 'de kunsten' verstaan wordt. Minister L. C. Brinkman gebruikt hiervoor in de nota Cultuurbeleid uit 1985 de omschrijving "cultuur tot de tweede macht" 3). Dit is cultuur met een hoofdletter, de wijze waarop mensen hun ideeën in artistiek opzicht tot uiting brengen.

Bij de samenstelling van de Culturele Kaart van Zuid-Holland wordt het cultuurbegrip gehanteerd dat men bij de Culturele Raad Zuid-Holland impliciet koestert. Deze opvatting wordt nergens omschreven, maar men kan in ieder geval stellen dat het hier om een enge cultuuropvatting gaat. De cultuuropvatting van de Culturele Raad Zuid-Holland komt nog het meest expliciet naar voren uit de indeling van cultuur in een aantal 'werkvelden':

- professionele podiumkunsten;
- amateur podiumkunsten;
- culturele educatie;
- cultuurbehoud;
- professionele beeldende kunst;
- overige kunsten;
- cultuur ter plaatse. 4)

Deze opvatting heeft voor de Culturele Kaart van Zuid-Holland consequenties in die zin dat bepaalde zaken wel, en bepaalde zaken niet tot de cultuur gerekend worden. Gemeenten hanteren vaak een ander cultuurbegrip zodat hiertussen discrepanties ontstaan. Zo rekent de Culturele Raad Zuid-Holland de klaverjas-vereniging voor niet-rokers niet tot de cultuur. Volgens het cultuurbegrip van een bepaalde gemeente valt deze vereniging wel onder de cultuur.

Omdat de Culturele Raad Zuid-Holland zich voornamelijk beweegt op het gebied van de gesubsidieerde, niet commerciële cultuur, wordt aan het commerciële, particuliere circuit binnen de Culturele Kaart van Zuid-Holland geen aandacht besteed.

De Culturele Kaart van Zuid-Holland wordt samengesteld uit gegevens die de Culturele Raad Zuid-Holland tot de cultuur rekent. Dergelijke gegevens sluiten het best aan bij het doel van de Culturele Kaart van Zuid-Holland.

Selectie

Het aantal gegevens dat men op het gebied van de cultuur mogelijkerwijs kan verzamelen is vrijwel oneindig. In het kader van dit vooronderzoek moet hieruit een beredeneerde selectie gemaakt worden. Bij deze selectie geldt als leidraad dat het totaal van gegevens een overzichtelijk beeld van het culturele leven in de provincie moet geven zonder dat er sprake is van een diepgaand onderzoek naar iedere individuele discipline.

Er zijn verschillende mogelijkheden om deze selectie te maken. Ten eerste kan men een keuze maken uit de verschillende invalshoeken van waaruit men de lokale cultuur kan bestuderen. Dit zijn:

- de consumptie van cultuurproducten;
- de produktie van cultuurproducten en het bieden van accommodatie aan culturele activiteiten;
- de participatie aan culturele activiteiten.

Concreet zou dit kunnen inhouden dat er wel data worden verzameld op het gebied van de cultuurproductie maar geen data die betrekking hebben op de participatie van culturele activiteiten.

Een tweede mogelijkheid is om het onderzoek te beperken tot één of enkele van de door de Culturele Raad Zuid-Holland onderscheiden werkvelden.

Dit zou bijvoorbeeld kunnen betekenen dat alleen wordt onderzocht of er binnen de gemeente aan beeldende kunst wordt gedaan en niet of de professionele podiumkunsten worden beoefend.

Ten derde kan het onderzoek beperkt blijven tot het inventariseren van gegevens van één of enkele van de Zuidhollandse regio's. Hierbij moet men zich voorstellen dat wel het culturele leven in de Bollenstreek in kaart wordt gebracht en niet dat in het Westland. 5)

Bij al deze selectie-methoden blijven onderdelen van de culturele situatie in Zuid-Holland onderbelicht. Dit terwijl een doel van de Culturele Kaart van Zuid-Holland juist is om een representatief totaalbeeld van de cultuur in Zuid-Holland te bieden.

Dit doel kan wel bereikt worden bij een werkwijze waarbij de te onderzoeken data beperkt worden tot een aantal keydata (kernvariabelen of sleutelbegrippen). Keydata zijn gegevens die representatief zijn voor de situatie op een bepaald onderdeel van het culturele veld. Zij vormen er als het ware de sleutel toe.

Op het gebied van de jazz-muziek zou het aantal podia bijvoorbeeld zo'n sleutelgegeven kunnen zijn. Uit het feit dat er in een gemeente een jazz-podium is mag men dan opmaken dat er in die gemeente een gunstig jazz-klimaat is.

Het voordeel van het werken met keydata is dat met een beperkt aantal gegevens een beeld van het culturele leven in een gemeente, regio of de provincie geschetst kan worden.

Een nadeel is dat het een nogal subjectieve werkwijze is, omdat het soms arbitrair is of een gegeven representatief is.

Als uitgangspunt bij de selectie van keydata geldt dat het geheel een representatief cultuurprofiel van Zuid-Holland moet opleveren. De basis hiervan is een uitgebreide lijst van mogelijke keydata die door het lezen van literatuur en brainstormen tot stand is gekomen. Deze lijst is door de stafmedewerkers aangevuld en verbeterd.

Op deze wijze is een lange lijst van keydata tot stand gekomen. De staf van de Culturele Raad Zuid-Holland beschouwt blijkbaar een groot aantal gegevens als representatief voor de Zuidhollandse cultuur. Deze gegevens konden in het kader van dit vooronderzoek niet allemaal onderzocht worden.

Daarom zijn zij op drie manieren in aantal teruggebracht, namelijk door middel van clustering, prioriteitsstelling en door het uitzetten van de keydata in een datamatrix.

Clustering houdt in dat keydata die bij verschillende werkvelden terugkomen, namelijk accommodaties, festivals en musea, in aparte clusters ondergebracht zijn.

Door middel van het toekennen van prioriteiten is een onderscheid gemaakt in de mate van representativiteit van de verschillende keydata. Keydata met prioriteit 1 hebben de hoogste mate van representativiteit.

Bovendien zijn de keydata geselecteerd vanuit het centrale criterium dat alle werkvelden, invalshoeken en bevolkingsgroepen door tenminste één keydatum vertegenwoordigd moeten zijn. Dit is op overzichtelijke wijze weergegeven in een datamatrix, waarin de keydata zijn uitgezet tegen de invalshoeken, werkvelden en bevolkingsgroepen. Ook is hierin het onderscheid tussen grote, middelgrote, een kleine gemeenten en het verschil tussen verstedelijkte en niet-verstedelijkte regio's aangegeven.

Tenslotte was ook de aanwezigheid van gegevens bij de Culturele Raad Zuid-Holland een overweging om een keydatum te selecteren.

Op deze wijze is een lijst van 39 keydata ontstaan:

- 21 keydata onder de noemer 'cultuur algemeen';
- 11 keydata onder de noemer 'cultuurbeleid';
- 7 keydata onder de noemer 'algemene keydata'.

De overige keydata kunnen in een later stadium van het project nog worden onderzocht.

II Begripsbepaling

De wijze waarop men gegevens omschrijft is bepalend voor de aard van de gegevens en voor het aantal items dat men verwerkt.

De omschrijving van een keydatum moet aan twee eisen voldoen:

1. De omschrijving mag maar voor één uitleg vatbaar zijn.
2. De omschrijving moet aansluiten op de praktijk.

Om aan begripsomschrijvingen te komen kunnen verschillende wegen bewandeld worden. Er is deels gebruik gemaakt van reeds bestaande omschrijvingen (ad 1), deels zijn er begripsbepalingen geformuleerd (ad 2).

Ad 1:

De bestaande formuleringen zijn aan een aantal bronnen ontleend:

1. Instanties zoals het Centraal Bureau voor de Statistiek hebben voor veel begrippen al definities geformuleerd. De definitie van musea is bijvoorbeeld van het CBS overgenomen.
2. Koepelorganisaties van verenigingen en instellingen stellen aan de leden bepaalde voorwaarden om erkend en dus opgenomen te worden binnen de organisatie. Het aangesloten zijn bij een koepel kan dus gebruikt worden als begripsomschrijving van een keydatum. Voorbeelden van zulke begripsomschrijvingen zijn: koren moeten aangesloten zijn bij een bond van koren; muziekscholen moeten erkend worden door het Autonoom Kwaliteitsbewakend Instituut.
3. De Culturele Raad beschikt over een aantal bestanden van keydata. Deskundigen binnen de Culturele Raad beoordelen of een bepaald keydatum opgenomen moeten worden binnen deze bestanden. Het opgenomen zijn in een bestand van de Culturele Raad kan in zo'n geval als begripsomschrijving fungeren. De beeldend kunstenaars zijn op deze manier omschreven.

4. Vooral op het gebied van cultuurbeleid is gebruik gemaakt van bestaande definities of begripsomschrijvingen in beleidswetenschappelijke literatuur.

Ad 2:

Vaak betreft het hier werkdefinities die de grenzen aangeven waarbinnen de variabelen zich moeten bevinden.

Voor de lijst met begripsomschrijvingen zie bijlage 4.

III Inventarisatie en verzamelen

Voor een aantal keydata zijn bij de Raad geen gegevens aanwezig Dit geldt bijvoorbeeld voor gegevens over het gemeentelijk beleid.

De meest voor de hand liggende om deze te verzamelen is de enquête. Dit kan schriftelijk, telefonisch of door middel van interviews. 6)

Een enquête is een systematische ondervraging van een groot aantal personen over een groot aantal onderwerpen. Vaak betreft het een steekproef uit een omschreven populatie, bijvoorbeeld de ambtenaren Culturele zaken van de Zuidhollandse gemeenten. Het doel van een enquête is het verzamelen van gegevens ten behoeve van beschrijvingsproblemen. Als onderzoeksstrategie ligt deze methode voor de hand in de volgende gevallen.

- als het aantal personen waarover/-van we informatie willen hebben groot is;
- als het aantal te meten variabelen groot is;
- als andere strategieën niet mogelijk zijn, bijvoorbeeld omdat het gaat om gedrag dat zich in het verleden heeft afgespeeld of dat plaats vindt in situaties waartoe de onderzoeker geen toegang heeft.

Bij de Culturele Kaart zouden de gemeenten de eenheden en de keydata de variabelen vormen. Zowel het aantal eenheden als het aantal variabelen is groot. Bovendien kunnen we geen steekproef uit de populatie trekken omdat we informatie over alle Zuidhollandse gemeenten willen hebben.

Aan de enquête als onderzoeksstrategie zijn een aantal voorwaarden verbonden. Ten eerste vereist de methode een gedegen vraagstelling waarvoor kennis van enquêteringstechnieken noodzakelijk is. Bovendien is het aantal vragen dat men in een enquête kan stellen afhankelijk van het soort enquête dat wordt uitgevoerd.

In het kader van de Culturele Kaart zou een groot aantal vragen moeten worden gesteld. Een schriftelijke enquête is daarvoor niet zo geschikt. De respondent krijgt dan te maken met een lijvig boekwerk vol vragen waardoor de kans op non-respons groeit.

Ten aanzien van de kwaliteit van de gegevens heeft de schriftelijke enquête als nadeel dat men niet zeker weet of de gewenste persoon de vragen beantwoordt.

Ook treedt bij de schriftelijke enquête nogal eens partitiële non-respons op (de respondent beantwoordt dan sommige vragen wel en andere vragen niet).

De respons ligt bij een schriftelijke enquête vaak vele malen lager dan bij een telefonische of interview-enquête. Zowel bij de interview- als bij de telefonische enquête duurt het lang voordat de gegevens zijn verzameld. De schriftelijke enquête is van de drie veruit de meest goedkope. Op grote afstand volgt de telefonische enquête (salariskosten, afschrijving apparatuur, telefoonkosten) en dan op enige afstand de het interview.

Uit de vergelijking van onderzoeksstrategieën kunnen we concluderen dat de interview-enquête de meest geschikte methode is om gegevens te verzamelen voor het beleidsgedeelte van de Culturele Kaart.

In het kader van dit vooronderzoek is deze methode te tijdrovend. Daarom zijn in deze fase zowel voor algemene als voor beleidsdata andere verzamelmethoden gehanteerd.

Ten eerste is een aantal koepelorganisaties telefonisch gevraagd of zij in het bezit zijn van lijsten die de gegevens van een bepaald keydatum vormen. De provinciale VVV bijvoorbeeld heeft een lijst met adressen van alle VVV-kantoren in Zuid-Holland.

Problemen die bij deze werkwijze op kunnen treden zijn:

- sommige instellingen willen hun gegevens niet vrijgeven omdat zij deze te vertrouwelijk vinden;
- soms zijn de gegevens die een instelling hanteert niet bruikbaar voor de Culturele Kaart;
- sommige instellingen komen de belofte om een lijst op te sturen niet na.

Een andere methode om gegevens te verzamelen is door inhoudsanalyse toe te passen op bestaande documenten. De beleidsgegevens, bijvoorbeeld, zijn ontleend aan gemeentelijke cultuurnota's en beleidsprogramma's. Deze vormen dan dus de databronnen. Voor zover deze nota's nog niet bij de Culturele Raad aanwezig zijn kunnen ze worden opgevraagd bij de gemeenten zelf.

De nadelen van deze methode zijn:

- in veel gemeenten is geen nota geschreven, terwijl er wel degelijk een cultuurbeleid met doelstellingen geformuleerd is;
- een nota biedt vaak niet precies de vereiste informatie, hij is immers voor een ander doel geschreven.

Een aantal gemeenten heeft een nogal gedateerde nota opgestuurd omdat er geen recentere voor handen was. De doelstellingen die in deze nota geformuleerd staan zijn vaak niet meer of nog slechts gedeeltelijk van kracht.

Als laatste methode kan genoemd worden de secundaire analyse van bestaande databestanden. Uit afstandstabellen kunnen bijvoorbeeld gegevens gehaald worden waarmee men de bereikbaarheid van een gemeente kan berekenen.

IV Verwerking

Op de keuze voor de automatisering van het gegevensbeheer volgt een oriëntatie op de verschillende datapakketten. Wij gebruiken daarvoor dBase III plus. Naast een inhoudelijke presentatie van de gegevens bestaat er de behoefte om de gegevens geografisch te visualiseren.

Presentatie

Er is besloten om hiervoor het D.M.S.-pakket Mapinfo te gebruiken 7). Met dit pakket kunnen gegevens zowel per gemeente als per regio op een gedigitaliseerde kaart worden weergegeven. Zo ontstaat een verzameling kaarten waarop de spreiding van keydata zichtbaar is.

De kaarten kunnen in drie groepen worden onderverdeeld:

- Rechte kaarten:
 - 1) Per gemeente of regio alleen absolute gegevens aangeven. (bijvoorbeeld: aantal accommodaties of de naam van een accommodatie)

- Relationele kaarten:
 - 2) Culturele gegevens ten opzichte van een algemene achtergrond. (bijvoorbeeld: aantal accommodaties ten opzichte van het aantal inwoners)

 - 3) Culturele gegevens ten opzichte van een ander cultureel gegeven. (bijvoorbeeld: aantal artotheken ten opzichte van het aantal beeldende kunstenaars)

Van een aantal keydata is één rechte kaart (per gemeente) en twee relationele kaarten (per gemeente en per regio) gemaakt. De relationele kaarten vertonen alleen culturele gegevens ten opzichte van het inwoneraantal.

Doelstellingen

Niet alle gegevens kunnen direct verwerkt, laat staan gevisualiseerd worden.

Deze gegevens, die van meer beschrijvende en inhoudelijke aard zijn (vooral gegevens met betrekking tot cultuurbeleid) moeten eerst verwerkingsklaar gemaakt worden.

Het gaat hierbij met name om de inhoud en aard van de beleidsdoelstellingen. Beleidsdoelstellingen worden omschreven als schriftelijk vastgestelde voornemens op het gebied van het cultuurbeleid. Bij het bezien blijkt dat in gemeentelijke cultuurnota's de beleidsdoelstellingen in zeer uiteenlopende bewoordingen geformuleerd zijn. Een eerste vereiste bij de verwerking in een database is dat de gegevens uniform geformuleerd zijn. De verschillende soorten beleidsdoelstellingen kunnen dan het beste met elkaar vergeleken worden.

Voorbeeld: Gemeente A noemt als één van de beleidsdoelstellingen: "het doel is het bevorderen van de participatie aan kunstzinnige vorming". Gemeente B meldt: "wij streven er naar dat zo veel mogelijk bewoners lid worden van het creativiteitscentrum en/of de muziekschool".

In dit voorbeeld is er qua formulering van de doelstellingen geen enkele overeenkomst, inhoudelijk zijn deze doelstellingen echter bijna aan elkaar gelijk. Aangezien het de bedoeling is om de inhoud van de beleidsdoelstellingen in kaart te brengen, moet er een manier gevonden worden om de inhoud van deze beleidsdoelstellingen op een eenduidige wijze weer te geven. Er is gekozen voor een categorisering middels trefwoorden. Dit gaat op de volgende manier:

Allereerst wordt de beleidsdoelstelling ondergebracht bij één van de werkvelden. Vervolgens wordt er onderscheid gemaakt tussen hoofd-, sub-, en enkelvoudige doelstellingen. Tot slot wordt deze formulering van iedere doelstelling vervangen door (maximaal drie) trefwoorden.

Voorbeeld: De al eerder genoemde gemeenten A en B kunnen beiden ondergebracht worden bij het werkveld Culturele Educatie. De doelstellingen worden ondergebracht in de categorie subdoelstellingen, omdat de doelstellingen niet direct omgezet kunnen worden in concrete activiteiten. Vervolgens wordt de formulering van de beleidsdoelstellingen vervangen door trefwoorden. In dit geval zouden dat zijn: bevorderen en participatie. (Omdat het werkveld apart is weergegeven zijn hier twee trefwoorden voldoende.)

De gecategoriseerde gegevens kunnen worden ondergebracht in een programmastructuur.

Dit is de in een hiërarchisch verband geordende hoofd-, sub-, en enkelvoudige doelstellingen en de instrumenten en de daarmee corresponderende activiteiten die gericht zijn op het bereiken van die doelstellingen. Een programma structuur is vervat in een schema dat van een toelichtende nota is voorzien. In de toelichtende nota staan bron en status van de doelstelling vermeld. 8)

Relationele indexen

Op een aantal keydata zijn berekeningen uitgevoerd. Het gaat hier om de volgende berekeningen:

- 1 - het berekenen van indexcijfers
- 2 - het berekenen van de bereikbaarheid

De indexwaarde is een getal, dat aangeeft of een bepaald gegeven in een gebied (gemeente of regio) onder- of oververtegenwoordigd is ten opzichte van een groter gebied (Zuid-Holland), waarbinnen dit gebied ligt. De indexwaarde die is berekend toont een onder- of oververtegenwoordiging ten opzichte van de bevolking.

Aangezien er wordt uitgegaan van een gemiddelde bij de berekening van de indexwaarden en niet van een wenselijke situatie is een oververtegenwoordiging van keydatum niet altijd hetzelfde als een teveel daarvan.

De indexwaarde is berekend volgens de onderstaande formule.

Formule indexwaarde

Aantal van een keydatum in standaardgebied: N_s
Aantal inwoners in standaardgebied: INW_s
Gemiddeld aantal keydata in standaardgebied: $GEM_s = N_s / INW_s$

Aantal van een keydatum in een deelgebied: N_d
Aantal inwoners in een deelgebied: INW_d
Gemiddeld aantal keydata in een deelgebied: GEM_d

Indexwaarde van deelgebied: IND
 $IND = GEM_d / GEM_s * 100$

(Soms is het nuttig om het gemiddelden te vermenigvuldigen (bijvoorbeeld met 10.000).)

Voorbeeld

Gebied	Aantal inwoners (INWs, INWd)	Aantal Voorzieningen (Ns, Nd)	Gemiddelde (Ns/INWs, Nd/INWd) * 10.000	Indexwaarde (IND)
Prov. A	100.000	5 voorzieningen	0,5	100
Regio A	20.000	1 voorziening	0,5	100
Regio B	5.000	2 voorzieningen	4,0	800
Regio C	10.000	2 voorzieningen	2,0	400
Regio D	20.000	0 voorzieningen	0,0	0
Regio E	45.000	0 voorzieningen	0,0	0

Een indexwaarde van 100 betekent dat de voorziening "juist" vertegenwoordigd is in een deelgebied, ten opzichte van het standaardgebiedgemiddelde. Wanneer de indexwaarde kleiner is dan 100, dan is er sprake van een ondervertegenwoordiging van deze voorziening in het deelgebied ten opzichte van het standaardgebiedgemiddelde. Indien de indexwaarde groter is dan 100, dan is er sprake van een oververtegenwoordiging.

Een nadeel van de indexwaarden, is dat de mate van onder- of oververtegenwoordiging sterk beïnvloed wordt door het aantal inwoners in een deelgebied.

Dit kunnen we duidelijk maken aan de hand van het volgende voorbeeld: In Zuid-Holland zijn 28 muziekscholen. Op basis van het provinciaal gemiddelde zou Rotterdam zes muziekscholen moeten hebben. Rotterdam heeft echter één muziekschool. Volgens de indexwaarde is er daarom sprake van een ondervertegenwoordiging in Rotterdam. In Binnenmaas is ook één muziekschool, maar aangezien dit een kleine gemeente is (18.602 inwoners) is er sprake van een oververtegenwoordiging met een factor zes.

De muziekschool van Binnenmaas heeft niet alleen Binnenmaas als verzorgingsgebied, maar de hele Hoeksche Waard. De hoge indexwaarde voor Binnenmaas moet dus in een regionaal verband bekeken worden. Het nadeel van oververtegenwoordiging in kleine gemeenten wordt deels rechtgetrokken door regiokaarten te maken.

Een ander nadeel van de indexwaarde, is het feit dat er geen rekening gehouden is met de aard van de voorziening: In het bovenstaande voorbeeld is de muziekschool van Rotterdam wel één van de grootsten. Niettemin blijkt deze voorziening in Rotterdam ondervertegenwoordigd.

Voor het berekenen van de indexwaarden is een computerprogramma geschreven (zie bijlage 13).

Bereikbaarheid

Het keydatum bereikbaarheid is een belangrijke achtergrondvariabele. Volgens de sociaal-geografische normen is de beste methode om bereikbaarheid te meten met behulp van de potentiaalwaarde. Aangezien deze methode veel tijd in beslag neemt, is er gekozen voor een andere methode.

De bereikbaarheid wordt als volgt gedefiniëerd:

Bereikbaarheid = Afstand tot grote gemeente * Afstand tot middelgrote gemeente

Een middelgrote gemeente moet een aantal culturele voorzieningen hebben. Het voordeel van deze berekeningsmethode is dat de bereikbaarheid van alle gemeenten snel en gemakkelijk berekend kan worden en bovendien wordt er aandacht geschonken aan de bereikbaarheid van culturele voorzieningen. In een later stadium is het raadzaam om wellicht toch de bereikbaarheid met een potentiaalwaarde te berekenen. Voor het bepalen van de afstanden tussen de gemeenten is gebruik gemaakt van een afstandenboek.

Deze methode houdt geen rekening met reistijd. Bovendien wordt er met deze methode alleen uitgegaan van bereikbaarheid met de auto, en niet met bijvoorbeeld de trein.

Klasseindeling

Het is van belang om te weten hoeveel klassen er moeten komen. Voor de thematische kaarten worden namelijk grijswaarden gebruikt voor de verschillende klassen. Bij een te groot aantal klassen kunnen de verschillende grijswaarden en dus de klassen niet meer onderscheiden worden. Bij het gebruik van grijswaarden geldt als maximum 7 klassen. Bij het maken van de kaarten is rekening gehouden met dit maximum, indien mogelijk zijn er minder klassen gebruikt.

Daarnaast speelt de vraag welke klasseindeling gebruikt moet worden een rol bij het kiezen voor klassen. Met het computerpakket zijn drie verschillende indelingen mogelijk.

- Klassegrootte even groot: Klasseïndeling waarbij er in elke klasse (ongeveer) evenveel records voorkomen. Deze indeling hebben wij gebruikt voor een aantal kaarten die niet onderling vergeleken worden.
- Klassebreedte gelijk: Klasseïndeling waarbij het verschil van de ondergrens tot de bovengrens voor iedere klasse gelijk is. Een nadeel van deze indeling is dat de variabelen zeer onevenredig over de klassen verdeeld kunnen worden. Wanneer bijvoorbeeld het aantal inwoners van Zuid-Holland op deze manier verdeeld zou worden, zou de klasseïndeling er als volgt uit gaan zien:

Klasse 1:	0-150.000 inwoners	: 99 gemeenten
Klasse 2:	150.000-300.000 inwoners	: 0 gemeenten
Klasse 3:	300.000-450.000 inwoners	: 1 gemeente
Klasse 4:	450.000-600.000 inwoners	: 1 gemeente

- Klasseïndeling kan door de gebruiker zelf ingesteld worden.

Voor het maken van de kaarten is vooral van de laatste methode gebruik gemaakt. De reden hiervoor was dat de relatieve kaarten onderling vergeleken zouden moeten worden.

V Analyse en mogelijke verklaringen

Doel van de analyse is het verkrijgen van inzicht in de culturele situatie van gemeenten en regio's. Dit kan bijvoorbeeld door de overeenkomsten en verschillen tussen nabijgelegen of gelijkwaardige gemeenten of regio's zichtbaar te maken.

Relaties

We hebben daarom de aanwezigheid van voorzieningen en kunstenaars gerelateerd aan het aantal inwoners van de gemeente of regio. Met deze relatieve waarde (indexwaarde) kan men nagaan of er op grond van het inwoneraantal sprake is van onder- of oververtegenwoordiging ten opzichte van het provinciaal gemiddelde.

Causaliteit

Bij het verklaren van de verschijnselen die we waarnemen, zijn we in eerste instantie op zoek naar oorzakelijke verbanden tussen de waargenomen verschijnselen en andere verschijnselen of variabelen. Bijvoorbeeld: veel beeldend kunstenaars zijn gevestigd in een plaats met een kunstacademie of in "christelijke regio's" wordt veel gezongen. Het gaat hierbij om een gedachtenconstructie die ons helpt om empirisch gevonden regelmatigigheden te interpreteren. 9)

Het werkelijk verifiëren van een causaal proces is echter onmogelijk. Causaliteit is een werkhypothese van de onderzoeker. Wel kunnen we haar falsifiëren, een causaal proces moet namelijk aan drie voorwaarden voldoen:

- 1 De oorzaak moet in tijd vooraf gaan aan het gevolg.
- 2 Er moet een zeker statistisch verband bestaan tussen oorzaak en gevolg. Dit houdt in dat er een zeer grote kans moet zijn dat het verband groter is dan een verband dat te verwachten zou zijn als alleen het toeval in het spel is.
- 3 Het statistisch verband tussen oorzaak en gevolg mag niet ontstaan zijn door een derde variabele die een samenhang teweeg brengt.

Het is vooral de derde voorwaarde waaraan we bij het verklaren van de waargenomen verschijnselen niet of nauwelijks kunnen voldoen, waardoor de verklaringen niet falsifieerbaar zijn.

We moeten er dus steeds rekening mee houden dat we mogelijk een schijnverband constateren.

Dit probleem zou kunnen worden ondervangen door de invloed van mogelijke derde, interveniërende, variabelen na te gaan. Hiertoe zou het aantal keydata aanzienlijk vergroot moeten worden.

Voor de onderstaande verklaringen betekent dit alles dat deze in het stadium van vooronderzoek hooguit als "mogelijke verklaringen" gelezen kunnen worden.

Validiteit

Bij het analyseren moet men er rekening mee houden dat de bestanden van de Culturele Raad niet altijd volledig zijn. Dit heeft een aantal oorzaken. De belangrijkste is dat de Raad voor wat betreft de actualiteit van zijn informatie vaak afhankelijk is van derden.

Een voorbeeld hiervan is het beeldend kunstenaarsbestand: Beeldend kunstenaars moeten zich inschrijven bij de Culturele Raad om opgenomen te worden in de documentatie. Niet alle beeldend kunstenaars komen bij de Raad langs, of geven een berichtje door als zij verhuisd zijn. De documentalist Beeldende Kunst van de Raad ondervangt dit probleem slechts ten dele door de kunstenaars regelmatig aan te schrijven, met het verzoek aan hem actuele gegevens te verstrekken.

Een tweede oorzaak dat niet alle bestanden in dit kader volledig zijn, is het feit dat veel bestanden door de Raad primair als postbestand gebruikt worden. In deze bestanden komen alleen de hoofdvestigingen (bijvoorbeeld bibliotheken, muziekscholen) voor van een bepaalde voorziening.

Naast de volledigheid speelt ook de gedetailleerdheid van de bestanden een belangrijke rol. Een aantal bestanden is zeer uitvoerig. Het accommodatiebestand bijvoorbeeld, bevat niet alleen de naam en het adres van een accommodatie, maar geeft bovendien informatie over de grootte van een accommodatie, de frequentie van en het soort programmering en de aan- of afwezigheid van voorzieningen in een accommodatie.

Met deze extra gegevens kan er een bepaald soort accommodatie geselecteerd worden. Zo worden de conclusies nauwkeuriger: Een eerste conclusie bij het aanzien van de kaart met alle accommodaties in Zuid-Holland, zou bijvoorbeeld kunnen zijn dat in veel kleine gemeenten sprake is van een oververtegenwoordiging van accommodaties, terwijl in de grote steden sprake is van een ondervertegenwoordiging. Het beeld wordt anders wanneer we alleen de accommodaties met meer dan 250 zitplaatsen selecteren. De conclusies blijken dus sterk afhankelijk van de gedetailleerdheid van de bestanden.

Tenslotte is er nog een programmatische beperking die bij de interpretatie een rol kan spelen. Het computerprogramma dat gebruikt wordt voor de Culturele Kaart kan alleen gegevens per gemeente en per regio tonen, veel gemeenten bestaan echter uit een aantal plaatsen (of kernen). Het gevolg is dat men geen beeld krijgt van waar in de gemeente precies een bepaald keydatum aanwezig is. (Vooral in de Alblasser- en Hoeksche Waard zijn veel gemeenten, die bestaan uit een groot aantal kleinere plaatsen.) Het is in de toekomst wellicht mogelijk om de gedigitaliseerde kaart van Zuid-Holland uit te breiden, waardoor ook de verschillende plaatsen binnen een gemeente gevisualiseerd kunnen worden.

Hieronder volgen per sleutelgegeven een beschrijving van de situatie en een aantal mogelijke verklaringen voor wat we waarnemen.

Beschrijving en verklaring van keydatadistributie

Accommodaties (kaart 12 t/m 21)

In totaal zijn er in Zuid-Holland 374 accommodaties. In bijna alle gemeenten van Zuid-Holland komt deze voorziening voor, slechts in 15 gemeenten is geen accommodatie aanwezig. Absoluut gezien zijn er veel accommodaties in:

Gemeenten: Rotterdam (52)
 Leiden (21)
 Den Haag (18)

Regio's: Rotterdam (86)
 Westland (44)
 Den Haag (40)

Het gaat hier vooral om grote gemeenten of stedelijke regio's. Er zijn ook kleine gemeenten en niet-stedelijke regio's die relatief veel accommodaties hebben:

Gemeenten:	Naaldwijk	(11)
	Nieuwkoop	(7)
	Zederik	(7)
	Lisse	(7)

Regio's:	Midden Holland	(32)
	Voorne Putten	(29)
	Bollenstreek	(24)

Kijken we naar het aantal accommodaties per inwoner, dan zien we dat er in de meeste grote steden sprake is van ondervertegenwoordiging ten opzichte van het provinciaal gemiddelde. Van de 10 grootste gemeenten in Zuid-Holland zien we slechts in Leiden, Delft en Spijkenisse een oververtegenwoordiging van accommodaties. De gemeenten die een oververtegenwoordiging hebben zijn verder kleine gemeenten. Hetzelfde geldt voor de regio's: de regio Voorne Putten heeft een grote oververtegenwoordiging van accommodaties.

De kaarten 18 t/m 21 tonen de spreiding van accommodaties die aan een aantal voorwaarden voldoen. Het blijkt dat deze 'grotere' accommodaties niet alleen absoluut maar ook relatief vooral in grote steden aanwezig zijn.

Mogelijke verklaringen:

Een mogelijke verklaring voor de oververtegenwoordiging in gemeenten als Naaldwijk, Zederik, Nieuwkoop en Lisse is het feit dat deze gemeenten geïsoleerd liggen. Deze gemeenten vervullen wellicht een verzorgingsfunctie voor een aantal omliggende gemeenten.

Leiden en Delft zijn studentensteden. Daar zal, meer dan in andere gemeenten van gelijke grootte, behoefte bestaan aan accommodaties. Ook hebben beide "oudere" gemeenten zich onafhankelijk van de grote gemeenten ontwikkeld. Het voorzieningenpakket van deze gemeenten is daarom ook uitgebreid. Zoetermeer heeft daarentegen een veel kortere geschiedenis en is mede daardoor sterker gericht op Den Haag.

Er is in de grote steden een grote gebruikersmarkt. Ook is er veel geld beschikbaar voor voorzieningen. 10) Dit kan het aantal grotere accommodaties daar verklaren.

Algemene musea (kaart 22 t/m 27)

In Zuid-Holland zijn 150 algemene musea, waarvan de meeste in Den Haag (26), Rotterdam (18), Leiden (17), en Delft(13).

In Leiden en Delft is er sprake van oververtegenwoordiging. Hiervan is per definitie sprake wanneer een museum in een kleine plaats is gevestigd.

Mogelijke verklaringen:

Het relatief hoge aantal musea in grote en middelgrote steden heeft een historische oorzaak. Daar woonden vroeger de rijke verzamelaars met de mooie huizen en veel historische personen woonden er. Ook zijn er de universiteiten (met de eigen collecties) en is er meer financiële armslag voor de ondersteuning van deze relatief dure voorzieningen.

Musea met moderne beeldende kunst (kaart 28 t/m 32)

In Zuid-Holland zijn 10 musea met het accent op moderne beeldende kunst. 7 Van de 10 bevinden zich in de 10 grootste gemeenten van Zuid-Holland.

Mogelijke verklaringen:

Een museum met een redelijke collectie hedendaagse beeldende kunst is een dure instelling die, op een enkele uitzondering na, alleen de grote of middelgrote gemeenten zich kunnen veroorloven.

Festivals (kaart 33 t/m 38)

Het aantal festivals, zowel in absolute zin als in relatie tot de bevolking is het grootst in de grote steden. Op regionaal niveau is er in de regio's Rotterdam en Midden-Holland sprake van ondervertegenwoordiging.

Mogelijke verklaringen:

Er is een aantal redenen denkbaar voor het feit dat festivals vooral in de grote steden plaatsvinden.

Er is in de grote steden een grote gebruikersmarkt.

In grote gemeenten zijn geschikte accommodaties voor grote festivals.

Grote gemeenten zijn goed bereikbaar vanuit het hele land. Kaart 35 en kaart 75 tonen veel overeenkomst. In de gemeenten met de hoogste bereikbaarheid zijn 66 van de 71 festivals. (Deze overeenkomst wordt mede veroorzaakt door het feit dat voor festivals vaak een accommodatie nodig is. De aanwezigheid van een accommodatie is weer van invloed op de bereikbaarheidsindex.)

Er is in de grote gemeenten relatief meer geld beschikbaar voor festivals.

Muziekscholen (kaart 39 t/m 43)

Uit kaart 43 blijkt dat, op de regio Leiden na, alle regio's met grote steden een ondervertegenwoordiging hebben van muziekscholen. Verder is er sprake van een gelijkmatige verdeling van muziekscholen over de provincie.

Mogelijke verklaringen:

Een muziekschool is een laagchalige voorziening. Het bestand dat gebruikt is voor de kaarten bestaat alleen uit de hoofdvestigingen en geen dependances van muziekscholen. Dit verklaart mogelijk de ondervertegenwoordiging in regio's met grote steden.

Een verklaring voor de spreiding van muziekscholen is dat het aanbod van deze voorziening vooral op de (minder mobiele) jeugd is gericht.

Creativiteitscentra (kaart 44 t/m 48)

In Zuid-Holland zijn twaalf creativiteitscentra, verspreid over tien (met name grote) gemeenten en over zeven regio's. Van de tien grootste gemeenten hebben alleen Zoetermeer en Schiedam geen creativiteitscentrum.

Behalve in Rotterdam is in al deze gemeenten sprake van oververtegenwoordiging ten opzichte van het provinciaal gemiddelde.

Kaart 47 en 48 tonen dat in de Regio Rotterdam en in Voorne Putten, zowel absoluut als relatief veel creativiteitscentra zijn.

Mogelijke verklaringen:

Een mogelijke verklaring van het feit dat in grote- of verstedelijkte gemeenten meer behoefte bestaat aan creativiteitscentra is psychologisch van aard. In grote gemeenten leeft de bevolking veel meer langs elkaar heen dan in kleine gemeenten. In deze sfeer van anonimiteit heeft men misschien meer de behoefte aan individuele cultuurbeoefening. In de landelijke gebieden is er daarentegen misschien een grotere behoefte aan gezamenlijke cultuurbeoefening (amateurtoneel, zangkoren etc.).

De verklaring voor het feit dat Zoetermeer en Schiedam geen creativiteitscentrum hebben is het feit dat deze gemeenten sterk georiënteerd zijn op een nabijgelegen grote stad.

VVV's (kaart 49 t/m 53)

In Zuid-Holland zijn 42 VVV-kantoren. Rotterdam en Den Haag hebben elk 3 VVV's en er zijn 3 gemeenten met 2 VVV's. De Regio Bollenstreek heeft 8 VVV's. Daarmee zijn in deze regio evenals in Goeree Overflakkee de VVV's oververtegenwoordigd. Daartegenover staat een ondervertegenwoordiging van VVV's in de grote steden.

Mogelijke verklaringen:

De belangrijkste verklaring voor de aanwezigheid van een VVV is het toeristisch potentieel van een gemeente. De Culturele Raad onderscheidt twee vormen van toerisme: "recreatief toerisme" en "cultureel toerisme". De Raad probeert het cultureel toerisme (het bezoeken van musea, monumenten of festivals) te stimuleren. De meeste VVV's zijn echter in typisch recreatief toeristische gebieden:

- de noordzeekust
- de bollenvelden
- de Nieuwkoopse en Reeuwijkse plassen

De plaatsen met een groot potentieel voor cultureel toerisme zijn de grote en middelgrote steden. Dat juist daar een ondervertegenwoordiging van VVV's is illustreert de recreatieve geaardheid van het Zuidhollands toerisme.

Kunstuitlenen (kaart 54 t/m 57)

De kunstuitleen komt voornamelijk in de grootste gemeenten voor: In 9 van de 10 grootste gemeenten van Zuid-Holland zijn 12 van de 18 kunstuitlenen te vinden.

Ook op regionaal niveau zijn er veel kunstuitlenen in de Regio Rotterdam (6) en in de Regio Den Haag (4). De indexcijfers vertonen een ander beeld dan de absolute cijfers. In Den Haag blijkt namelijk sprake te zijn van een ondervertegenwoordiging en in Rotterdam van een juiste vertegenwoordiging. Op regionaal niveau is er in de regio Rotterdam wel sprake van een oververtegenwoordiging van kunstuitlenen.

Mogelijke verklaringen:

Een kunstuitleen is een hoogwaardige voorziening, die vooral voorkomt in de grote gemeenten. De reden hiervoor zou kunnen zijn dat een kunstuitleen een collectie met een minimale omvang moet hebben. Een uitleen met minder kunstwerken, zal niet mogelijk zijn aangezien de leners dan te weinig keuze hebben. In een kleine gemeente is de gebruikersmarkt voor een kunstuitleen niet groot genoeg om deze rendabel te laten functioneren.

Bibliotheken (kaart 58 t/m 61)

De bibliotheek is de best gespreide voorziening op cultureel gebied. Zuid-Holland heeft 80 bibliotheken. Met uitzondering van Goeree-Overflakkee hebben alle regio's tenminste 2 bibliotheken. Een aantal gemeenten heeft meer dan één bibliotheek. Dit zijn Zoetermeer (4), Den Haag (3), Albrandswaard (3) en een aantal gemeenten met 2 bibliotheken.

Kaart 59 toont dat alle grote gemeenten (behalve Zoetermeer) een ondervertegenwoordiging hebben van bibliotheken.

Mogelijke verklaringen:

De bibliotheek wordt al enkele decennia beschouwd als een voorziening die een lage drempel heeft: De bibliotheek moet door jonge kinderen zelfstandig bereikt kunnen worden.

Beeldend kunstenaars (kaart 62 t/m 67)

Bij de Raad zijn 1024 beeldend kunstenaars geregistreerd. De meeste kunstenaars zijn gevestigd in Den Haag (428) en Rotterdam (201). Opvallend is het kleine aantal beeldend kunstenaars in andere grote gemeenten, zoals Zoetermeer (11), Vlaardingen (14), Schiedam (13) en Spijkenisse (1). Terwijl een aantal kleinere gemeenten evenveel of zelfs meer beeldend kunstenaars heeft, zoals Voorburg (23), Wassenaar (19) en Gorinchem (18).

Kaart 64 toont de oververtegenwoordiging van beeldend kunstenaars in de omgeving van Den Haag, in Leiden, Delft, Dordrecht, Vlist en Schoonhoven.

Op regionaal niveau is er alleen in de Regio Den Haag sprake van oververtegenwoordiging.

Mogelijke verklaringen:

Een verklaring voor het grote aantal kunstenaars in de twee grote steden is, dat in deze gemeenten een kunstacademie is. Veel beeldend kunstenaars blijven na hun studie in deze steden wonen. zij hebben daar meer mogelijkheden om te exposeren, of om te werken (meer ateliers).

In het algemeen heeft een stad eerder een kunstklimaat dan een kleinere gemeente. Hiervoor bestaat een aantal psychologische, sociale en culturele redenen (bijvoorbeeld de grotere behoefte om zich individueel te uiten onder de stedelijke bevolking dan onder de bevolking in landelijke gebieden of het bestaan van een traditie als 'de Haagse school').

Het distance-decay effect (afstand is een bepalende factor voor hoeveelheid informatie over een bepaald gebied) kan in dit geval niet of nauwelijks als verklaring worden opgegeven voor het grote aantal kunstenaars in Den Haag en omstreken. De documentalist Beeldende Kunst van de Culturele Raad schrijft regelmatig alle Beeldend Kunstenaars uit het bestand aan, met het verzoek informatie toe te zenden.

Professionele gezelschappen (kaart 68 t/m 72)

In Zuid-Holland zijn 48 professionele gezelschappen verdeeld over 6 regio's. De meeste gezelschappen komen uit Rotterdam (21) of Den Haag (11).

Kaart 72 toont dat de professionele gezelschappen zijn oververtegenwoordigd in de 3 regio's met de grootste steden.

Mogelijke verklaringen:

Er is in grote gemeenten meer geld ter beschikking om de gezelschappen te subsidiëren.

Een andere reden voor het aanwezig zijn van professionele gezelschappen in de steden, is de aanwezigheid van verschillende opleidingen met betrekking tot podiumkunsten, meer en grotere accommodaties, oefenruimten en publiek.

Kunstvakopleidingen (kaart 73 en 74)

In Zuid-Holland zijn slechts 6 kunstvakopleidingen, verdeeld over de gemeenten Rotterdam en Den Haag.

Mogelijke verklaringen:

Een kunstvakopleiding is een voorziening met een groot verzorgingsgebied. Deze instellingen moeten goed bereikbaar zijn.

In het verleden zijn waarschijnlijk in de steden waar (ook toen al) een zeker kunstklimaat heerste, opleidingen opgezet door bijvoorbeeld kunstenaars en notabelen om kennis te verspreiden ten aanzien van de Kunsten. Deze opleidingen zijn in de loop der tijd uitgegroeid tot wat deze nu zijn: relatief dure, hoogwaardige voorzieningen.

Bereikbaarheid (kaart 75 en 76)

De bereikbaarheidsindex is een waarde om het bereik tot culturele voorzieningen vanuit elke gemeente in Zuid-Holland te kunnen weergeven. Deze waarde is het produkt van de afstand tot de dichtstbijzijnde grote stad (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag of Utrecht) en de afstand tot de dichtstbijzijnde middelgrote stad.

Middelgrote steden zijn die steden, die tenminste drie van de vijf volgende voorzieningen hebben:

- schouwburg
- muziekschool
- creativiteitscentrum
- filmhuis
- kunstuitleen

Indien de afstand nul kilometer is, wordt hiervoor de waarde (=1) gebruikt (anders zou bijvoorbeeld Gouda een gelijke bereikbaarheidsindex hebben als Rotterdam).

Opmerkingen:

Hoek van Holland en Rotterdam Europoort hebben op het kaartje een donkergrijze kleur (klasse met bereikbaarheidsindex 0-75) omdat deze gebieden onder de gemeente Rotterdam vallen. Deze gebieden liggen echter ver van het werkelijke centrum (daar waar juist de culturele voorzieningen aanwezig zijn) van Rotterdam vandaan. Eigenlijk zou men voor deze gebieden 2 aparte bereikbaarheidsindexen moeten berekenen. Een tweede opmerking betreft het feit dat er geen onderscheid gemaakt wordt tussen twee gemeenten met een zelfde bereikbaarheidsindex, maar waarvan de opbouw heel verschillend is. (Gemeente A en Gemeente B hebben bijvoorbeeld allebei een bereikbaarheidsindex van 49. Gemeente A ligt 7 kilometer van een grote stad en 7 kilometer van een middelgrote stad af. Gemeente B is daarentegen zelf een middelgrote gemeente, maar ligt 49 kilometer van een grote stad af.)

Tenslotte moet men weten dat bij het toekennen van een bepaalde waarde van de bereikbaarheidsindex alleen rekening is gehouden met de exacte reisafstand. Indien er ook rekening was gehouden met factoren zoals reistijd en de aan- of afwezigheid van openbaar vervoerverbindingen, zou het beeld van de bereikbaarheid er wellicht anders uitzien.

Bij het bekijken van de kaarten van de bereikbaarheid valt een ringvormig patroon rondom de grote gemeenten op, waarbij Den Haag - Delft - Rotterdam een soort kerngroep vormen met een eigen ringenpatroon, waarbinnen nog een aantal subkernen liggen met een ringenpatroon. De gemeenten in de Bollenstreek, de Alblasserwaard en de eilanden liggen qua voorzieningen op kunstgebied geïsoleerd. Het kaartje van de bereikbaarheid van de regio's laat zien dat de regio's met de grootste gemeenten "het grootste bereik" hebben. Ook hier is sprake van een ringvormig patroon rondom de grote steden.

De regio's

Hieronder zijn per regio de verzamelde gegevens in absolute waarde weergegeven. De daarbij behorende regionale onder- of oververtegenwoordiging is in grafieken tot uitdrukking gebracht. Deze zijn bij de kaarten gevoegd.

Bollenstreek

- Aantal inwoners: 148.461
- Accommodatie: 24
- Algemeen museum: -
- Museum met moderne b.k.: -
- Festival: 1
- Muziekschool: 2
- Creativiteitssentrum: 0
- VVV: 8
- Kunstuitleen: 0
- Bibliotheek: 9
- Beeldend kunstenaar: 22
- Professioneel gezelschap: 0
- Kunstvakopleiding: 0

In de Bollenstreek zijn de meeste voorzieningen ondervertegenwoordigd. Opvallend is de grote oververtegenwoordiging van VVV's in deze regio. De Bollenstreek is een agrarische en toeristische regio met relatief weinig inwoners. Het toerisme in deze regio is vooral van recreatieve aard (strand, bloembollenvelden).

Een verklaring voor het ontbreken van veel voorzieningen is het feit dat de regio omsloten wordt door 3 grote gemeenten (Den Haag, Leiden en Haarlem). De bevolking is voor een groot aantal voorzieningen georiënteerd op deze steden.

Leiden

- Aantal inwoners: 208.454
- Accommodatie: 31
- Algemeen museum: 4
- Museum met moderne b.k.: 1
- Festival: 6
- Muziekschool: 4
- Creativiteitssentrum: 1
- VVV: 2
- Kunstuitleen: 1
- Bibliotheek: 3
- Beeldende kunstenaar: 65
- Professioneel gezelschappen: 7
- Kunstvakopleidingen: 0

In deze regio zijn bijna alle voorzieningen oververtegenwoordigd.

Het gunstige beeld van de regio wordt voor een groot deel veroorzaakt door de gemeente Leiden. De reden dat er veel voorzieningen in Leiden aanwezig zijn, zouden kunnen zijn:

Leiden is een grote stad.

Leiden heeft van oudsher een elitair karakter, waar culturele voorzieningen zich goed ontwikkeld hebben en nog steeds kunnen ontwikkelen.

Leiden is een universiteitsstad. De aanwezigheid van studenten is ook stimulerend voor een gunstig cultureel klimaat.

Rijnstreek

- Aantal inwoners: 113.998
- Accommodatie: 18
- Algemeen museum: 0
- Museum met moderne b.k.: 0
- Festival: 1
- Muziekschool: 1
- Creativiteitssentrum: 0
- VVV: 2
- Artotheek: 1
- Bibliotheek: 2
- Beeldend kunstenaar: 12
- Professioneel gezelschap: 0
- Kunstvakopleidingen: 0

De Rijnstreek is een agrarische regio. Aangezien in deze regio alleen maar kleine gemeenten, (met uitzondering van Alphen) liggen, zijn veel voorzieningen afwezig. Voor veel voorzieningen is de bevolking georiënteerd op Leiden, en in mindere mate op Amsterdam en Utrecht.

De oververtegenwoordiging van VVV's is te verklaren door de watersportmogelijkheden (Nieuwkoopse plassen). De oververtegenwoordiging van accommodaties is vooral een oververtegenwoordiging van club- en buurthuizen in deze regio.

Den Haag

- Aantal inwoners : 687.132
- Accommodaties : 40
- Algemene musea : 15
- Musea met moderne beeldende kunst : 2
- Festivals : 4
- Muziekscholen : 3
- Creativiteitsscentra : 2
- VVV's : 3
- Artotheken : 4
- Bibliotheken : 11
- Beeldende kunstenaars : 428
- Professionele gezelschappen : 15
- Kunstvakopleidingen : 3

Deze regio bestaat uit grote gemeente met een aantal forensengemeenten (1 "C5" gemeente en 6 "B3" gemeenten). In deze regio zijn, absoluut gezien, veel culturele voorzieningen aanwezig, alleen gerelateerd aan de bevolking zijn bijna alle voorzieningen in onvoldoende mate aanwezig. Vooral in de gemeente Den Haag zijn veel culturele voorzieningen. Den Haag is naast een grote gemeente ook residentiestad. (Den Haag heeft daarom bijvoorbeeld een residentie orkest, en een Koninklijke Schouwburg.) Daarnaast wonen in Den Haag veel diplomaten en hogere ambtenaren als gevolg van de vele ambassades en ministeries in de stad. Dit bestuurlijke, elitaire karakter wil de stad ook op cultureel terrein naar buiten dragen.

Den Haag heeft bovendien de beschikking over meer geld dan andere gemeenten om aan culturele voorzieningen te besteden. (Zie noot 10 bij p.24.)

Midden Holland

- Aantal inwoners : 215.463
- Accommodaties : 32
- Algemene musea : 4
- Musea met moderne beeldende kunst : 1
- Festivals : 3
- Muziekscholen : 3
- Creativiteitsscentra : 1
- VVV's : 5
- Artotheken : 1
- Bibliotheken : 11
- Beeldende kunstenaars : 49
- Professionele gezelschappen : 1
- Kunstvakopleidingen : 0

De regio Midden Holland is een agrarische regio met één middelgrote gemeente: Gouda.

In deze gemeente waar 29% van de bevolking van de regio woont, zijn de meeste voorzieningen aanwezig. Gouda is meestal de enige gemeente in de regio die over een bepaalde voorziening beschikt. De bevolking in de omliggende gemeenten is bij het gebrek aan voorzieningen in de eigen gemeente veelal op Gouda aangewezen.

Opvallend in deze regio is het grote aantal bibliotheken, (vooral in vergelijking met andere regio's die een gelijk aantal bibliotheken hebben, maar veel meer inwoners). Een verklaring hiervoor kan zijn, dat deze regio een grote omvang heeft, en dat er naast Gouda geen andere middelgrote gemeenten zijn. Daarom zijn veel laagchalige voorzieningen (bibliotheken, muziekscholen) in deze gemeenten aanwezig. Indien deze voorzieningen namelijk niet in deze gemeenten waren, zou de bevolking grote afstanden moeten afleggen om gebruik te kunnen maken van deze voorzieningen.

Een verklaring voor het grote aantal VVV's is het feit dat in deze regio veel watertoerisme is, en dat Gouda (mooi oud stadje, stadhuis, kaasmarkt etc.) erg in trek is bij toeristen.

Westland

- Aantal inwoners : 240.916
- Accommodaties : 44
- Algemene musea : 4
- Musea met moderne beeldende kunst : 1
- Festivals : 6
- Muziekscholen : 3
- Creativiteitsscentra : 1
- VVV's : 4
- Artotheken : 1
- Bibliotheken : 11
- Beeldende kunstenaars : 60
- Professionele gezelschappen : 3
- Kunstvakopleidingen : 0

Deze regio bestaat eigenlijk uit 2 delen: een Oostelijk deel, dat gekarakteriseerd kan worden als stedelijk gebied, en een Westelijk deel, het eigenlijke Westland dat alleen uit A gemeenten bestaat (tuinbouw). Wij willen daarom deze regio in 2 delen opdelen bij de analyse van het culturele profiel.

t 5 gemeenten,
De regio (een "A" gemeente)
(een van 136.772
met e
inwon

Alle bibliotheken na)
van de regio. De
zijn historische stad
redenvoert.
is of

nd heeft een
Het w m een sterk
gehee deze regio zijn
agrar te aanwezig of
de met een lage
helen olen en kleine
drem tezig. Voor andere
accor richten op grotere
voor?
geme

Rott

- Aal
- Ac
- Al₃
- Mu
- Fe
- Mu
- Cr
- VV
- Ar
- Bi
- Be
- Pr
- Ku

We stedelijke regio,
die ten en een aantal
fore

Alh heeft van een
arb de verwoeste
bin kt), zijn hier zeer
vee beeld 3 van de 6
kun tiviteitscentra, 21
van etc.). De redenen
hie

All grotere afzet- en of
geb leningen. In deze
ste om aan culturele
voc

Bovendien is het in deze regio mogelijk om, dankzij de grote afzetmarkt grootschalige voorzieningen en projecten (bijvoorbeeld festivals en grote tentoonstellingen) op te zetten. Daarnaast is misschien een verklarende factor dat Rotterdam probeert het imago van de regio te verbeteren.

De reden dat veel voorzieningen in ondervertegenwoordigde mate voorkomen, (volgens de indexwaarde) is al eerder besproken bij de voorzieningen apart, de indexwaarde wordt namelijk snel beïnvloed door het bevolkingsaantal, en er is geen rekening gehouden met de grootte en aard van de voorzieningen.

Voorne Putten

- Aantal inwoners : 151.649
- Accommodaties : 29
- Algemene musea : 0
- Musea met moderne beeldende kunst : 0
- Festivals : 0
- Muziekscholen : 2
- Creativiteitsscentra : 2
- VVV's : 4
- Artotheken : 0
- Bibliotheken : 5
- Beeldende kunstenaars : 12
- Professionele gezelschappen : 0
- Kunstvakopleidingen : 0

De regio Voorne Putten is sterk georiënteerd op Rotterdam. De regio bestaat uit 1 "C" gemeente en 4 forensengemeenten.

De oriëntatie op Rotterdam Europoort (containerindustrie en olie) heeft zijn weerslag op andere terreinen. Voor hoogdrempelige culturele voorzieningen bijvoorbeeld, is de bevolking afhankelijk van Rotterdam, Vlaardingen en Schiedam. Voor laagdrempelige voorzieningen zoals muziekscholen, bibliotheken en kleinschalige accommodaties kan de bevolking wel in de eigen regio terecht, er is hierbij zelfs sprake van een oververtegenwoordiging.

De oververtegenwoordiging van het aantal VVV's in de regio is te verklaren door de toeristische gemeente Westvoorne (Oostvoorne en Rockanje) aan de Noordzeekust.

Hoeksche Waard

- Aantal inwoners : 77.361
- Accommodaties : 20
- Algemene musea : 0
- Musea met moderne beeldende kunst : 0
- Festivals : 1
- Muziekscholen : 1
- Creativiteitssentra : 0
- VVV's : 1
- Artotheken : 0
- Bibliotheken : 6
- Beeldende kunstenaars : 8
- Professionele gezelschappen : 0
- Kunstvakopleidingen : 0

De Hoeksche Waard is een kleine regio, met een semi-agrarisch karakter (4 "B1-2" gemeenten, 1 "B3" gemeente en 1 "C" gemeente) waar de meeste culturele voorzieningen ontbreken. Daar het gaat om een regio met een klein inwoneraantal zijn de voorzieningen die er aanwezig zijn oververtegenwoordigd. Het gaat hier meestal om een absoluut klein aantal, alleen bibliotheken zijn er veel.

Een oorzaak dat in deze regio veel voorzieningen niet aanwezig zijn is het feit dat deze regio dicht tegen twee regio's aan ligt met respectievelijk een grote (Rotterdam) en een middelgrote (Dordrecht) gemeente. De bevolking van de Hoeksche Waard zal daarom voor veel voorzieningen georiënteerd zijn op deze regio's.

Drechtsteden

- Aantal inwoners : 255.742
- Accommodaties : 27
- Algemene musea : 3
- Musea met moderne beeldende kunst : 2
- Festivals : 8
- Muziekscholen : 1
- Creativiteitssentra : 1
- VVV's : 2
- Artotheken : 2
- Bibliotheken : 5
- Beeldende kunstenaars : 83
- Professionele gezelschappen : 0
- Kunstvakopleidingen : 0

De regio Drechtsteden heeft een middelgrote gemeente, en een aantal agrarische gemeenten. Een aantal gemeenten in deze regio heeft een industrieel (scheepsindustrie) karakter (Dordrecht, Zwijndrecht en Sliedrecht).

Dit is een mogelijke verklaring voor het ontbreken van een aantal culturele voorzieningen: veel van deze voorzieningen zijn niet gericht op fabrieksarbeiders. Vroeger hadden veel culturele voorzieningen een elitair karakter, daarom zijn in typische industrie-gebieden culturele voorzieningen vaak ondervertegenwoordigd. Opvallend in deze regio is dat de beeldende kunst is oververtegenwoordigd (musea met moderne beeldende kunst, artotheken en in mindere mate beeldende kunstenaars). Oorzaken hiervoor zijn dat dit een tamelijk verstedelijkte regio is, en in steden vaak een kunstenaarsklimaat heerst. Bovendien is er ook nog een specifieke oorzaak namelijk: de grote COBRA collectie die de gemeente Papendrecht door toevallige omstandigheden in haar bezit heeft.

Alblasserwaard

- Aantal inwoners : 118.222
- Accommodaties : 15
- Algemene musea : 2
- Musea met moderne beeldende kunst : 0
- Festivals : 3
- Muziekscholen : 1
- Creativiteitssentra : 0
- VVV's : 1
- Artotheken : 2
- Bibliotheken : 6
- Beeldende kunstenaars : 31
- Professionele gezelschappen : 1
- Kunstvakopleidingen : 0

De Alblasserwaard is een agrarische regio, met een middelgrote gemeente (Gorinchem). De overige gemeenten bestaan veelal uit kleine wijdverspreide plaatsen. Voor de meeste voorzieningen zijn de afzonderlijke plaatsen te klein. Alleen Gorinchem, en in mindere mate Vianen en Leerdam hebben een bevolkingsomvang, waarbij de voorzieningen rendabel kunnen functioneren. Deze gemeenten zijn dan ook voor de meeste laagchalige voorzieningen de verzorgingskern. Voor hoogchalige voorzieningen richt de bevolking zich waarschijnlijk op Dordrecht en Utrecht.

Goeree Overflakkee

- Aantal inwoners : 42.602
- Accommodaties : 6
- Algemene musea : 0
- Musea met moderne beeldende kunst : 0
- Festivals : 1
- Muziekscholen : 1
- Creativiteitsscentra : 0
- VVV's : 2
- Artotheken : 0
- Bibliotheken : 0
- Beeldende kunstenaars : 4
- Professionele gezelschappen : 0
- Kunstvakopleidingen : 0

Goeree Overflakkee is de kleinste regio van Zuid-Holland, met een sterk agrarisch karakter (2 "A" gemeenten en 2 "B1/2" gemeenten). Aangezien Goeree Overflakkee een eiland is, heeft het een geïsoleerde positie ten opzichte van de rest van Zuid-Holland. Voor een aantal voorzieningen is de regio dus op zichzelf aangewezen. Het is daarom opmerkelijk dat ook laagchalige voorzieningen weinig aanwezig zijn in de regio. Een mogelijke verklaring hiervoor kan zijn, dat in deze regio alleen kleine gemeenten zijn die op hun beurt weer uit kleine plaatsen bestaan.

Beleidsdoelstellingen

De in hoofdstuk IV beschreven methode voor de verwerking van beleidsdoelstellingen is op één gemeente beproefd. Uit het Jaarprogramma Welzijn 1988 van deze gemeente zijn 26 doelstellingen gelicht die door middel van trefwoorden in categorieën zijn ondergebracht. De doelstellingen zijn zowel op 'werkveld' als op categorie - men moet hierbij denken aan activiteiten als stimuleren en vergroten- geordend.

Uit de analyse van de beleidsdoelstellingen kunnen de volgende gevolgtrekkingen worden gemaakt:

1. Binnen het geheel van gemeentelijke beleidsdoelstellingen ligt sterk de nadruk op de accommodaties voor podiumkunsten

Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de zorg voor accommodaties en faciliteiten typisch een gemeentelijke verantwoordelijkheid is.

2. Binnen het geheel van gemeentelijke beleidsdoelstellingen ligt een accent bij de professionele beeldende kunsten.

(Het cultuurfonds, de SKV en het Gemeentemuseum zijn tot het werkveld 'professionele beeldende kunst' gerekend.) Een voor de hand liggende verklaring hiervoor is dat de aanwezigheid van een museum een gunstige uitstraling naar activiteiten op het vlak van de beeldende kunst heeft. Ook is het mogelijk dat de aanwezigheid van een kunstvakopleiding in de nabijheid van deze gemeente van enige invloed is.

3. Binnen het geheel van gemeentelijke beleidsdoelstellingen ligt de nadruk op de kunstzinnige vorming.

(Het CJP is beschouwd als een onderdeel van de Kunstzinnige Vorming.)

Ook de zorg voor de kunstzinnige vorming kan men beschouwen als een verantwoordelijkheid van de lokale overheid. Bovendien gaat het in deze pilotstudie om een gemeente waar de PVDA in de meerderheid is. De PVDA hecht binnen het cultuurbeleid veel belang aan de toegankelijkheid van culturele voorzieningen en de sociale spreiding van de cultuurparticipatie.

Kunstzinnige vorming is voor het verwezenlijken van deze doelstellingen een belangrijk beleidsinstrument.

4. Veel doelstellingen zijn geformuleerd in termen van instandhouding, vergroting en stimulering.

Bij het gemeentelijk cultuurbeleid gaat het vaak primair om de besteding of verdeling van het beschikbare budget. Bovengenoemde beleidsactiviteiten zijn in feite de meest voor de hand liggende doelstellingen die men, redenerend vanuit het budget, voor ogen kan hebben.

5. Er is geen samenhang tussen het aantal doelstellingen dat met betrekking tot een bepaald werkveld is geformuleerd en het budget dat aan dit werkveld wordt besteed.

De helft van het budget dat de gemeente in dit jaarprogramma aan cultuur wil besteden gaat naar twee instellingen, namelijk de bibliotheek en het museum. Dit zijn instellingen die in het algemeen veel geld kosten. Dergelijke basisvoorzieningen formuleren vaak geen nieuwe, ingewikkelde doelstellingen meer, terwijl kleinere, minder gevestigde instellingen vaak veel doelstellingen moeten formuleren om hun budget te legitimeren.

6. Binnen het geheel van gemeentelijke doelstellingen treft men geen hoofddoelstellingen aan.

Dit is te verklaren uit de aard van het stuk. Het is een jaarprogramma. De bedoeling hiervan is om een overzicht te geven van de wijze waarop het budget over de verschillende instellingen is verdeeld.

7. Het geheel van beleidsdoelstellingen geeft niet de indruk dat er een opvatting omtrent het cultuurbeleid aan ten grondslag ligt.

Ook dit is te verklaren uit het feit dat men hier te maken heeft met een jaarprogramma, dat niet op een inhoudelijke basis is geschreven.

8. De gemeente heeft in het jaarprogramma veel doelstellingen overgenomen die door instellingen zijn geformuleerd.

Dit is enerzijds te verklaren uit de aard van het stuk, waarbinnen de nadruk ligt op de verdeling van gelden en niet op de inhoud van het gemeentelijke beleid. Anderszijds is het ook mogelijk dat gemakzucht ertoe leidt dat de gemeente er alleen in is geïnteresseerd wat de instellingen voor ogen hebben en hoeveel geld dit kost.

9 Binnen het geheel van beleidsdoelstellingen krijgt de jeugd als bevolkingsgroep extra aandacht.

Met betrekking tot andere bevolkingsgroepen (etnische minderheden, ouderen, vrouwen, etc) wordt in deze gemeente flankerend beleid gevoerd. Ook op het gebied van jongeren voert men een doelgroepenbeleid, maar daarnaast besteedt deze gemeente binnen de cultuur extra aandacht aan deze bevolkingsgroep. De verklaring hiervan ligt waarschijnlijk in het feit dat het er bij andere bevolkingsgroepen om gaat de levensomstandigheden van deze groep te verbeteren, waarbij cultuur een middel kan zijn. Bij de jeugd is echter juist de bevordering van de cultuurparticipatie het doel waarop het beleid zich richt. De jeugd is de bevolkingsgroep die zich er het beste toe leent om extra aandacht te krijgen als cultuur het doel van het beleid is.

10. De doelstellingen zijn weinig kunst-inhoudelijk, maar heel concreet geformuleerd.

Een aantal doelstellingen heeft wel een meer inhoudelijke strekking, maar de doelstellingen zijn door de instellingen geformuleerd en door de gemeente overgenomen. Inhoudelijke termen als 'pluriformiteit' en 'kwaliteit' worden alleen door instellingen gebruikt. Ook hier geldt weer dat dit enerzijds te verklaren is uit de aard van het stuk, maar dat mogelijkerwijs de gemeente niet in inhoudelijke termen over cultuur denkt. Dit stuk wekt de indruk dat de gemeente het formuleren van het cultuurbeleid enigszins naar de instellingen heeft gedelegeerd. In dat geval zou men kunnen zeggen dat er in deze gemeente sprake is van een vorm van privatisering van het cultuurbeleid.

11. Uit het geheel van doelstellingen is geen lijn op te maken.

Het gaat in dit stuk om een groot aantal enkelvoudige doelstellingen waartussen nauwelijks enige samenhang valt te ontdekken.

Ook de categorieën en werkvelden zijn niet in een logische volgorde in het jaarprogramma opgenomen. Dit is te verklaren door dat de verschillende items door verschillende auteurs zijn geformuleerd. Het is best mogelijk dat er op de achtergrond hoofddoelstellingen een rol spelen die, wanneer ze explicieter naar voren gebracht zouden worden, structuur in het stuk aan zouden brengen. Hier moet aan worden toegevoegd dat de verwerkingsmethode waarbij doelstellingen worden gecategoriseerd voorbij gaat aan de ongelijkwaardigheid van beleidsdoelstellingen.

VI Conclusies

Informatie:

Van de kwaliteit en volledigheid van de informatie is veel afhankelijk. De betrouwbaarheid en nauwkeurigheid van de analyse berusten in eerste instantie op goed bijgehouden databestanden.

Index:

Het analyseren van cultuur aan de hand van onder- of oververtegenwoordiging is mits kritisch ondernomen een methode die interpreteerbare informatie oplevert. De belangrijkste kanttekeningen zijn dat

- er slechts vergeleken wordt met het provinciaal gemiddelde;
- er (tot nu toe) slechts één achtergrondvariabele is gebruikt, namelijk de bevolkingsdichtheid, om de vertegenwoordiging aan te relateren.

Bereikbaarheid:

Door bij het definiëren van de bereikbaarheid de aanwezigheid van voorzieningen centraal te stellen kan deze niet bij de verdere analyse van het voorzieningennivo betrokken worden, omdat dan een cirkelredenering ontstaat. Als zelfstandig gegeven is de gehanteerde index wel inzichtelijk.

Bestanden:

Tot nu toe is gewerkt met copieën van de adresbestanden van de Raad. Dit uit veiligheidsoverwegingen. Het maken van deze copieën en het doen van de mathematische bewerkingen om indexente verkrijgen is zeer tijdrovend.

Ordering:

De gegevens zijn nog niet per locatie geordend. Het is nog steeds niet mogelijk om in één oog-opslag te zien wat er in de gemeente .. allemaal gebeurt. Dit moet de eerstvolgende stap zijn: er moet in Mapinfo een module worden ontwikkeld die dit mogelijk maakt.

Pakket:

Mapinfo brengt zeer overzichtelijk de lokale cultuur in beeld. Het is niet gebruikersvriendelijk. Ook heeft de Raad slechts de beschikking over een 'één-gebruikers-versie'. Mapinfo kan daardoor niet als zelfstandig informatie-systeem voor de Raad functioneren. Het systeem geeft een wenselijk overzicht van het feitelijk cultuuraanbod, de culturele voorzieningen en de kunstbeoefening. Minder bruikbaar is het pakket voor de omgang met inhoudelijke data als kwaliteit en beleid. Het pakket heeft voor het beoogde doel ruim voldoende mogelijkheden.

Beleidsnota's:

Er zijn weinig gemeentelijke notities van algemene aard over cultuur bij de Raad. Het verzamelen hiervan is zeer tijdrovend. Het resultaat, een aantal notities over deelgebieden en een enkele verouderde cultuurnota laat zich moeilijk onderling vergelijken. Ook is er nog te weinig materiaal om kwantitatief te analyseren.

Verzamelen:

Een schriftelijke enquête is de meest geschikte methode om informatie over gemeentelijk cultuurbeleid te verzamelen.

Verwerking van doelstellingen:

De verwerking van doelstellingen tot een programmastructuur en de opslag daarvan in de computer met behulp van trefwoorden, levert een overzichtelijk beeld op dat zich goed laat analyseren. Voor serieuze conclusies moet het aantal doelstellingen groot zijn.

Analyse:

De uitkomst van de gehanteerde verklaringsmethode kan hooguit de vorm van hypothese hebben. Gezien het grote aantal daarvan in het laatste deel van de pilotstudie mag de methode geslaagd worden genoemd.

Profielen:

Op grond van over- en ondervertegenwoordiging, in relatie tot de bevolkingsomvang, is het mogelijk van iedere regio een "profiel" te maken.

Deze zijn zeer inzichtelijk en voor de Culturele Raad goed bruikbaar.

Kaarten:

De kaarten die de geografische spreiding van de keydata over de provincie visualiseren zijn duidelijk en dragen bij aan de hypothese-vorming.

Noten

- 1) Zie met betrekking tot deze reorganisatie van de Culturele Raad Zuid-Holland ook: Vorm en inhoud, plannen voor de Culturele Raad Zuid-Holland voor de periode 1989-1990, Culturele Raad Zuid-Holland, Den Haag, 1989.
- 2) Commissie onder leiding van XXXX, burgemeester van YYYY.
- 3) L.C. Brinkman, Nota Cultuurbeleid, Tweede kamer, vergaderjaar 1984-1985, 18990, nrs 1-2, 5-6.
- 4) Zie ook Vorm en Inhoud, CRZH. Ook komt deze indeling tot uitdrukking in de voor stafmedewerkers gehanteerde functie-omschrijvingen.
- 5) De indeling van Zuid-Holland in 12 regio's komt later aan de orde.
- 6) De gegevens met betrekking tot 'de enquête' zijn ontleend aan: P.G. Swanborn, Methoden van Sociaal-wetenschappelijk onderzoek, Meppel, 1987, 265-269.
- 7) Desktop Mapping Software: programmatuur die elementen grafisch in kaart brengt.
- 8) Deze methode is ontleend aan een door de COBA (Commissie voor de Ontwikkeling van de Beleidsanalyse) opgestelde werkwijze voor de ontwikkeling van departementale beleidsdoelstellingen. Zie: COBA, 'Handleiding voor de departementale doelstellingenanalyse' Beleidsanalyse, 19/6-2, 2-32.
- 9) De gegevens met betrekking tot causaliteit zijn ontleend aan Swanborn, Methoden van Sociaal-wetenschappelijk onderzoek, 87-90.
- 10) Hier doet zich mogelijk de paradox voor dat steden die relatief (per hoofd van de bevolking) weinig geld aan kunst besteden, zich vanwege de absolute omvang van het kunsten-budget voorzieningen kunnen veroorloven die in een kleine gemeente niet financieerbaar blijken.

Geraadpleegde literatuur

Akkermans, E. (1989) Vorm en Inhoud, Culturele Raad Zuid-Holland, Den Haag.

CBS (1978), Culturele accommodaties 1978, (Deel 1: Musea), SDU, Den Haag.

CBS (1986), Bevolking der gemeenten van Nederland op 1 januari 1986, SDU, Den Haag.

CBS (1986), Statistisch zakboek 1986, SDU, Den Haag.

Culturele Raad Zuid-Holland (1988), Wat doet en deed de Culturele Raad Zuid-Holland ? (Verslag over de periode 1985-1987), Culturele Raad Zuid-Holland, Den Haag.

Keij, S.C. (samensteller) (1989) Provinciale Almanak voor Zuid-Holland 1989, Samson, Alphen aan den Rijn.

Korteweg, P.J. en J. van Weesep (1983), Ruimtelijk onderzoek (Leidraad voor opzet, uitvoering en verwerking), Unieboek, Houten.

Stichting wetenschappelijke atlas van Nederland (1984-..) Deel 6: Voorzieningen, SDU, Den Haag.

Wieland, C.I. (1980), Diagram en Kaart (als geografische hulpmiddelen), Unieboek, Bussum.

Wijvekate, M.L. (1969), Methoden van onderzoek, Het spectrum, Utrecht.